

**Concerto
BUDAPEST**

2023. DECEMBER 22.

11.00 és 19.30

ZENEAKADÉMIA

**KARÁCSONYI
KONCERT**

CSAJKOVSZKIJ-EST

BARÁTI | KELLER

CSAJKOVSKIJ

Meditáció [A Souvenir d'un lieu cherből], op. 42

D-dúr hegedűverseny, op. 35

1. *Allegro moderato – Moderato assai*

2. *Canzonetta*

3. *Andante*

- szünet -

Hattyúk tava-szvit, op. 20a

Jelenet / Keringő / Hattyúk tánca / Jelenet /

Csárdás, magyar tánc / Finálé

Diótörő-szvit, op. 71a

Kís nyitány / Induló / A Cukorkatündér tánca / Trepak / Arab tánc /

Kínai tánc / A mirlitonok tánca / Virágkeringő

Baráti Kristóf hegedű

Concerto Budapest

Vezényel: **Keller András**

concertobudapest.hu

[concertobudapest](https://www.facebook.com/concertobudapest)

[concerto_budapest](https://www.instagram.com/concerto_budapest)

CONCERTO BUDAPEST SZIMFONIKUS ZENEKAR – zene szenvedéllyel

A Concerto Budapest szimfonikus zenekar Magyarország egyik vezető nagyzenekara. Egyéni hangzásával, nagy ívű műsorszerkesztésével különleges és meghatározó szereplője a magyar és nemzetközi zenei életnek. Széles repertoárja a jól ismert klasszikusoktól napjaink kortárs darabjaiig terjed. Progresszív karaktere elementáris erővel nyilvánul meg zenészei játékában, előadásukat a zene szenvedélyes szeretetével teszik feledhetetlenné a közönség számára is.

A zenekar egyike Magyarországra legrégebbi együtteseinek, a több mint százéves múltat magáénak tudható Concerto Budapest elődje 1907-ben alakult meg. Zeneigazgatója és vezető karmestere a 2007-es centenáriumi óta Keller András világhírű hegedűművész-professzor, a Keller Quartet alapítója.

A Concerto Budapest Keller András személyében és vezetésével a magyar kamarazenélés legnemesebb tradícióit viszi tovább, melyeket Bartók Bélától és Weiner Leótól Végh Sándoron és Rados Ferencen át Kurtág Györgyig ívelő folytonosság és zenei szellemiség fémjelez.

A zenekar állandó vendégei olyan elismert magyar zenészek, mint Takács-Nagy Gábor, Eötvös Péter, Ránki Dezső, Várjon Dénes, Kelemen Barnabás, Baráti Kristóf, Fenyő László, Szűcs Máté, Berecz Mihály és Perényi Miklós, visszatérő nemzetközi vendégzsolistái közé tartozik Gidon Kremer, Heinz Holliger, Isabelle Faust, Khatia Buniatishvili, Lucas Debargue, Mihail Pletnyov és Jevgenyij Koroljov.

A Concerto Budapest tiszteletbeli elnöke Kurtág György, a kortárs zene élő legendája.

KEDVES KÖZÖNSÉGÜNK!

Az idei évad koncertismertetőit egy zenetudós írja. Nem kell megijedni: Mona Dániel zenetörténész valamennyi általa vezetett műsorban vagy a keze alól kikerülő írásban arra törekszik, hogy közvetlen, figyelemfelkeltő és gyakran szórakoztató stílusban hozza közelebb a klasszikus zenét a hallgatókhoz. Ifjúsági programok vezetője, hangversenyek és fesztiválok házigazdája, pódiumbeszélgetések moderátora, zenekritikus és tanár – egy szóval ismeri a hazai koncertélet történéseit és szereplőit, valamint tudja, hogyan lehet közérthetően beszélni a zenéről. Koncertjeinkre is alkalmazható mottója: **HALLGASSANAK SOK JÓ ZENÉT!**

Pjotr Iljics CSAJKOVSKIJ

Meditáció [a Souvenir d'un lieu cherből], op. 42

- 1. Csajkovszkij a mecénása, Nagyezsda von Meck vidéki birtokának, az ukrajnai Brailiv városának ajánlotta a művet.**
- 2. A Meditáció eredetileg a D-dúr hegedűverseny lassú tételének készült.**
- 3. Az éneklő tétel eredetileg hegedűre és zongorára íródott, noha a hegedűverseny tervezett részeként zenekari kísérettel álmolta meg a szerző.**

Amikor azt mondjuk a 19. századra, hogy romantika, ezen nem pusztán azt értjük, hogy a művészek alkotásaiban teret hódítottak az érzelmek, hanem azt a sok-sok romantikus történetet is, amelyek a művészekkel estek meg. Hát mennyire mesébe illő Csajkovszkij és Nagyezsda von Meck kapcsolata?! A szerzőnél kilenc évvel idősebb tehets asszony egyszer csak úgy dönt, hogy megszabadítja a komponistát anyagi frusztráltságától, támogatja, hogy csak a zeneszerzéssel foglalkozhasson. Szinte megállás nélkül leveleznek, Csajkovszkij mindig kikéri a nő véleményét, aki viszont a szoros kapcsolat ellenére is kiköti, hogy soha nem találkozhatnak személyesen. Mi ez, ha nem romantika? Ha egy helyen tartózkodtak, akkor szigorú menetrendjük volt arra, hogy biztosan elkerüljék egymást... A legenda szerint egyszer mégis összefutottak. Ekkor Csajkovszkij udvariasan biccentett egy egészen aprót, majd továbbállt, mintha mi sem történt volna. Még mindig csak azt tudom kérdezni: mi ez, ha nem romantika? Amikor az orosz mester Nagyezsda vidéki birtokán töltött pár hetet, annyira megszerette ezt a „kedves helyet”, hogy írt is róla egy háromtételű zenei „emléket”. [Tegyük hozzá: azért is szerette annyira, mert két héttel korábban megkötött, az első pillanattól boldogtalan házassága elől menekült ide.] Első tételnek nem sokkal korábban befejezett hegedűversenyének végül fel nem használt lassú tételét dolgozta át, a darab versenyművel való rokonságát ezen a koncerten jól meg lehet figyelni. Ahogy azt is, hogy bár semmi köze egymáshoz a kettőnek, én mégis a „Szól a kakas már...” kezdetű dal motívumait hallom bele a *Meditáció* újra és újra visszatérő részébe. Egyedül vagyok ezzel?

Pjotr Iljics CSAJKOVSKIJ

D-dúr hegedűverseny, op. 35

- 1. A mű 1878-ban született Svájcban, a mai Montreux területén.**
- 2. Csajkovszkij mindössze tizenegy nap alatt felvázolta a hegedűversenyt, és további két héten belül meg is írta a művet.**
- 3. A dallamokban gazdag nyitótételt már-már chopini lassú tétel követi, majd szünet nélkül robban be a finálé.**

Szerencsétlen házassága – és öngyilkossági kísérlete – után nem Brailiv volt az első hely, amelyet Csajkovszkij meglátogatott. Eltöltött pár hetet Clarensben, a szépséges Genfi-tó partján (ugyanabban a városban, ahol Stravinsky a *Tavaszi áldozatot* és a *Pulcinellát* komponálta), és megírta a világ egyik leghíresebb hegedűversenyét. A mű véglegesre csiszolásában barátja, a hegedűművész Joszif Kotek tanácsai segítettek. A darab címzettje Auer Lipót volt, aki játszhatatlanságra hivatkozva visszautasította a versenyművet. (Később persze többször is bemutatta.) Ma már mosolygunk az olyan kritikákon, mint a legendás ítésez, Eduard Hanslick írása, aki úgy fogalmazott: „Itt már nem hegedűjátékról van szó, hanem a hegedű összeköcolásáról, széttépéséről és püföléséről. Nem tudom, hogy ezeket a hajmeresztően nehéz részeket lehet-e egyáltalán tisztán játszani, csak annyit tudok, hogy Brodskij úr megkísérelte, s ezzel nem kevésbé kínozott bennünket, mint önmagát.” Ez a bizonyos Adolf Brodskij volt az ősbemutató hegedűse. A darab tehát nem aratott osztatlan sikert, pedig Csajkovszkij alkotása minden szempontból varázslatos. Az első tételben például olyan bőkezűen bányik a dallamokkal, hogy a zenekar első témáját vissza se hozza később. Nincs rá szüksége, van másik bőven. A dalszerű középső tétel – itt állt volna eredetileg a későbbi *Meditáció* – káprázatos hangszereléssel és finomsággal tart pihenőt a saroktételek között. A finálé pedig olyan türelmetlenül jön rá a lírára a maga rusztikus, szlávok zenéjével, hogy szinte észbe sem kapunk, hogy a rondótételben megjelenik a trepak. És hogy mit kell tudni a trepakról azon túl, hogy orosz-ukrán eredetű virtuóz tánc? Azt, hogy ez a tánc később újra megjelenik Csajkovszkij életművében, méghozzá *A diótörőben*. Belehallják a legendás balettenét a jellegzetes lüktetésű táncba?

Pjotr Iljics CSAJKOVSZKIJ

Hattyúk tava-szvit , op. 20a

- 1. A hattyúk tava – mely 1875-ben született – Csajkovszkij három balettje közül az első.**
- 2. 1882-ben felmerült a szerzőben, hogy szvitet írjon a darabból, de ez végül csak a halála után hét évvel, 1900-ban készült el és jelent meg.**
- 3. A szvitet leggyakrabban hattételes változatban játsszák, de létezik belőle nyolctételes verzió is.**

Szokás mondani, hogy Csajkovszkij balettjei tulajdonképpen operák ének nélkül. De valahogy ez az állítás nem teljes. Ugyanis nem pusztán arról van szó, hogy a szerző áriákat, együtteseket komponál a táncosoknak, hihetetlenül kifejezően ragadja meg és meséli el zenével a történetet, hanem hogy a balett műfajából fakadó valamennyi megkötés ellenére egy pillanatra sem szűnik meg annak a szimfonikus zeneszerzőnek lenni, aki nem ismer határokat, ha hangszerezésről és hangszínekről van szó. Sosem megy a színpadi mozgás ellen, de néhol olyan hangzásokat hoz létre, hogy a néző fókusza azonnal átkerül a színpadról a zenekari árokra. Tisztában lehetett ezzel Csajkovszkij is, akit *A hattyúk tava* legfeljebb visszafogottnak nevezhető siker[telenség]e után nem hagyott nyugodni a gondolat, hogy a jól sikerült zenét megmentse valahogy, és bent tartsa a zenekari repertoárban. [Nyilván ma már komikus arról beszélni, hogy a feledés homályától féltette a művet.] Bekérte hát kiadójától a balett partitúráját, hogy kiválassza, mely tételek és milyen sorrendben kövessék egymást a zenekari válogatásban, vagyis a szvitben. E levelezés aztán megszakadt, és nem tudunk arról, hogy Csajkovszkij rendelkezett volna a mű felépítéséről, mindenesetre a később megjelent szvit máig népszerű koncertdarab. A nyitó- és zárótételben megjelenik Odette és a hattyúk híres melódiája, ahogy mindenki fülében benne van: oboán, hárfakisérettel. Köztük pedig a vendégek érkezésekor szóló gondtalan keringőt, a lenyűgöző fúvósállásokat tartalmazó „Hattyúk táncát”, többnyire lassú tempójú és hegedűszólót felvillantó jelenetet és az orosz közönségnek egzotikus, nekünk otthonos magyar táncot hallunk. [A bővített változatban további nemzeti színek jelennek meg: spanyol és nápolyi tánc, valamint mazurka követi a magyar tételt.] Vajon melyik verziót játssza ma a Concerto Budapest?

Pjotr Iljics CSAJKOVSKIJ

Diótörő-szvit, op. 71a

- 1. A diótörő és a belőle készült nyolctételes szvit egyaránt 1892-ben lett kész.**
- 2. Ez Csajkovszkij harmadik, egyben utolsó balettje, Szentpéterváron mutatták be a legendás Marius Petipa koreográfijával.**
- 3. A nyitányt és az indulót követően a szvit a második felvonás karaktertáncából épül fel.**

És hát A diótörő... A karácsony elengedhetetlen zenéje, Csajkovszkij leghíresebb szerzeménye. Egy mű, amely egyszerre bosszantotta és lelkesítette a komponistát. Bosszantotta, mert Petipa tüpontos elképzelésekkel és kérésekkel fordult hozzá: mi hány ütem legyen, milyen karakter stb. Meg aztán nem igazán hitt abban Csajkovszkij, hogy balettet lehet faragni e történetből. Az Alexandre Dumas által librettóvá formált hoffmanni mese azonban azonnal sikert aratott. A Cári Színházak főigazgatója, Ivan Vszevolozsszkij a balett-történet leglátványosabb produkcióját szeretne volna látni. És meg is kapta. A karácsonyi ünnepséget bemutató első felvonás után a második az édességek földjén játszódik, ahol a világ legkülönbözőbb tájairól érkeznek a nyaláncságok, hogy tiszteletüket tegyék Mária hercegné és Diótörő herceg előtt. Csajkovszkij különösen várhatta a premieren ezt a részt, hiszen itt debütált életművében és az orosz színpadokon a cseleszta. Külföldi útja során azonnal beleszeretett ebbe a hangszerbe, és alig várta, hogy végre megmutathassa a hazai közönségnek. E jellegzetes csilingelő hang kíséri Cukorszilva tündért. Avagy Cukorsüveg tündért. Vagy Cukrozott szilva tündért. Esetleg Cukorkatündért. A „sugar plum” eredetileg egy enyhén szilva alakú kemény cukorka volt. De megjelenik utána egy trepakkal(!) az orosz nyalóka, majd sikamlós, grúz altatóból lett zenével az arab kávé, a komikus kontrasztokat felvonultató kínai tea és a papírfurulyákra vagy süteményre utaló mirlitonok. A szvitet a Virágkeringőként híressé vált bravúrszám zárja. [Bárcsak ennyi édesség után mi is ilyen könnyedén tudnánk táncolni...] Létezik ennél jobb zenei végszó egy karácsonyi koncertnek?

22 DECEMBER 2023 11.00 and 19.30 | LISZT ACADEMY

CHRISTMAS CONCERT – Tchaikovsky night

TCHAIKOVSKY

Meditation (Souvenir d'un lieu cher), op. 42

Concerto for Violin in D major, op. 53

Swan Lake – Suite, op. 20a

Nutcracker – Suite, op. 71a

Kristóf Baráti violin, **Concerto Budapest Symphony Orchestra**

Conductor: **András Keller**

Christmas is coming and so are flavours... and tales... In this period of the year, The Nutcracker plays the leading role, so the orchestral suite will crown our Tchaikovsky programme. Before that, the violin will take centre stage with two related pieces, the Meditation and the Concerto for Violin in D major that follow each other intentionally: originally, the gorgeous instrumental cantilena was meant to be the slow movement of the Concerto. However, the Meditation became a piece on its own and became popular as the first part of Souvenir d'un lieu cher. The “beloved place” referred to in the title is Brailov, the Ukrainian estate of Nadezhda von Meck, a generous patron who had a platonic relationship with Tchaikovsky. This was the place where the composer was able to spend a few peaceful weeks composing, and that is what the dedication of the piece also refers to: “To B****”. Although Tchaikovsky was a highly skilled composer of theatre music genres, such as operas, ballets and incidental music, it was his ballets that were of the highest significance in his time, and these are the stage works that are still performed most frequently today. Nevertheless, as ballets cannot be performed all the time, the composer considered compiling an orchestral suite: “The other day Swan Lake came to my mind. I want to prevent my music from being forgotten as it does have some respectable aspects,” he wrote to his publisher. This is probably how both of his orchestral suites were born.

BARÁTI Kristóf hegedűművész

Budapesti zenészcsaládban született 1979-ben. Ötéves volt, amikor hegedülni kezdett, első tanára az édesanyja volt. Nyolcévesen már szolistaaként léphetett színpadra a Maracaibói Szimfonikus Zenekarral. A Zeneakadémia előkészítő tagozatán Szenthelyi Miklós és Tátrai Vilmos voltak a tanárai. 1996-ban, a Jacques Thibaud Nemzetközi Hegedűversenyen második díjat nyert. Itt fedezte fel Eduard Wulfson, a Stradivarius Társaság igazgatója, aki mestere és szakmai mentora lett. Baráti Kristóf a világ vezető zenekaraival lép fel. Rangos külföldi és itthoni koncerttermek visszatérő vendége. Számos nemzetközi verseny díjazottja. 2011-ben Liszt Ferenc-díjat, három év múlva pedig Kossuth-díjat kapott. 2014-ben elnyerte a Rupert Gabler Alapítvány által adományozott „Az év fiatal művésze” díjat a bajorországi Bad Wörishofenben rendezett Nemzetek Fesztiválján. A Liszt Ferenc Zene-művészeti Egyetem vonós tanszékének vezetője. A Magyar Művészeti Akadémia zeneművészeti tagozatának rendes tagja. 2015-től Várdai Istvánnal a Kaposvári Nemzetközi Kamarazenei Fesztivál művészeti vezetője. 2004-ben kapta meg a Stradivarius Társaságtól azt a „Lady Harmsworth” nevű, 1703-as Stradivari-mesterhegedűt, amelyen a mai napig játszik.

KELLER András karmester

1960. július 31-én született Budapesten. A Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán tanárai Kovács Dénes, Rados Ferenc és Kurtág György voltak, Salzburgban Végh Sándor tanítványa volt.

1983-ban Ferencsik János meghívására az Állami Hangversenyzenekar koncertmestere, egyidejűleg az Országos Filharmónia szólísta lett. 1984 és 1991 között a Budapesti Fesztiválzenekar koncertmestereként is működött. 1987-ben megalapította a Keller Quartetet (Piliz Jánossal, Gál Zoltánnal és Kertész Ottóval), amellyel 1990-ben megnyerték a világ két legjelentősebb vonósnégyesversenyét: a Reggio Emilia-i Borcian-i és az Evian-versenyt. Az együttes rendszeres fellépője a nagy európai és amerikai fesztiváloknak és hangversenytermeknek, többször turnéztak a világ számos pontján. Keller András szóló- és kamarazene-felvételeivel elnyerte a legrangosabb díjakat, például 1996 és 2006 között hat alkalommal a Deutsche Schallplattenpreis. Rendszeres vendégművésze az olyan legjelentősebb fesztiváloknak, mint a salzburgi Festwochen vagy a luzerni és a montreux-i fesztivál. 2007-től a Concerto Budapest szimfonikus zenekar karmestere és művészeti vezetője. 2016 januárja óta Keller András a világ egyik legprominensebb zenei intézményének, a londoni székhelyű Guildhall School of Music and Dramának kiemelt hegedűprofesszora, 2018-tól a Béla Bartók International Chair birtokosa. Világszerte tart mesterkurzusokat.

Számtalan nemzetközi díja mellett 1995-ben Liszt-díjat kapott a Keller Quartet tagjaként, 2012-ben Bartók-Pásztory-díjjal és Érdemes Művész kitüntetéssel, 2021-ben Kossuth-díjjal, 2022-ben pedig Prima Primissima díjjal jutalmazták munkásságát.

KULTURÁLIS ÉS INNOVÁCIÓS
MINISZTERIUM

ZENÉVEL és BOLDOGSÁGGAL

teli karácsonyi ünnepeket és örömteli találkozásokban
gazdag új esztendőt kíván a

**concerto
BUDAPEST**